

a amenar per temensa de *caristia*», p. p. Finke (*Acta Ar.* III, 547). En un de 1286 em sembla significar quelcom bastant pròxim a 'usura', o almenys 'valor excessiu, abusiu, que hom exigeix per una cosa que hauria de cedir en forma menys costosa': «que-ls oficials menleven tro a cap del mes que sien pagats; item, que no compren ren a barata ne a *caestia*, que no-ls sia pres en comte sinó axí com valgués», p. p. CaCandi (*MiscHiCat.* II, 316). En Cerverí de Girona és 'valor inusitat, gran valor (degut a la rasesa de la cosa)': «un exarop / faretz, qui trop / er de gran *caestia*: / e metretz-í / del pretz qu'à, fi, / vescomtessa --- de Cardona» (24/10.66). En fi ja llavors té de vegades el valor de mer abstracte de 'car', 'la qualitat de car', en Llull (*Blanq.*, *NCl.* II, 237.21). Cf. també en JMarc, Aversó i el *Voc. Cat.-Al.* de 1502.

No canvien aquestes dades catalanes del període arcaic les conclusions essencials a què vaig arribar en l'article *caestia* del DCEC I, 683b-683c (cf. Kahane, *Essays to honor AHSchutz*, Ohio, 1964, 118-22). La conclusió allí era que el mot provenia d'una forma *caristia* 'escassetat de queviures', del baix llatí internacional, documentada molt sovint des de principi S. XIII i ja *caestia* en algun text llatí d'Itàlia de mj. S. XII; mot de naturalesa un poc artificial i de significat primitiu bastant diferent del ll. CARUS, però que havent esdevingut molt corrent en aqueix llenguatge llavors tan escrit i tan llegit, havia acabat per vulgaritzar-se seguint una atracció creixent, en l'aspecte semàntic, dels descendents de CARUS i del verb CARERE 'mancar de' (derivat de CARUS); l'origen últim seria el gr. ἀχαριστία 'grosseta, ingratitude' (d'on 'ingratitude del sòl, males collites') o bé *charistia* (també d'aqueixa arrel grega) 'banquet familiar' (d'on 'orgia', 'malabarament' i llavors 'escassetat').

El sentit d'escassetat es manté, p. ex., en venecià: «Lu. Ben! El ghe ne troverà un' altra! A Chioza no gh'è *caestia* de putte ['noies']. —PA.: No, no; de quaranta-mile ànem che semo, mi credo che ghe ne sia trentamile de donne», D. Goldoni, *Le Baruffe Chiozotte* II, 2 (Cibotto, *Teatro Veneto*, 1960, p. 601). En aquest mateix parlar abunden els participis en -esto («L'ha sentio quelle che ghi'ha premesto» 'ha escoltato quelle che le ha premuto, importato, d'ascoltare', mateixa comèdia, acte II, esc. 16). Però la formació i sentit de *caestia* és tan diferent del d'aqueixos participis dialectals, que això mateix no passa de corroborar que *caestia* no es pogué crear allà i menys amb elements autòctons (el verb *carere* a penes es pot dir que existeixi allí ni, en general, en italià); si bé fóra excessiu de negar la possibilitat que un mot d'una altra formació, com la del baix llatí ja esbossada, no pogués allà rebre un reforç en aquestes condicions lingüístiques locals, que fes de l'Orient d'Itàlia un dels focus màxims de la generalització romànica de *caestia*.

DERIV.: *Carestiós* [1372, Jacme Marc; Aversó, mj. S. xv, *Curial*, Ausiàs].

Carir, imitació inadmissible del cast. *carecer* (es diu *mancar de*). *Caríssim*. *Caritat* [c. 1200, *Homilies*, veg.

supra], pres del ll. *caritas*, -atis, 'amor, estimació', derivat de *carus*: «en los treballs que soferim en nostra vellea, seràs colpable, e cor colpa e injúria són desagradables a Déu, per açò tu, bell fill, segons justícia e *caritat* no pots ni deus lexar perir los béns d'est alberch, ni ésser ocasió dels nostres treballs», *Blanq.*, *NCl.* I, 58.17; de nou I, 112.12. *Caritater*. *Caritatiu* [Llull]; *caritatiuol*. Encara que no té relació etimològica *caritas* amb el gr. χάρις 'gràcia' (contra el que sovint s'ha dit), com que realment un mot ha influït sobre l'altre, poso ací *carisma* 'do diví concedit com a gràcia' del qual s'ha tret *carisma*, bastant usat en els darrers anys, pres del gr. χάρισμα, -ατος (derivat de χαρίζομαι 'concedeixo una gràcia', 'complac'), llatí cristià *charisma*; manca encara *DFa.*, i fins els més complets diccs. francesos moderns (no Sachs-Villatte, ni en el Supl., i Larousse 1954; el va usar algún místic castellà del S. XVII: DCEC I, 687). El Dr. Josep M.ª Rovira Bellosó, autor d'un ben escrit pròleg al llibre del Dr. Vicenç Capdevila i Montaner, *Dos Estudis sobre la Fe*, 1973, p. xi, l'usa bé, però ha deixat imprimir la forma errònia *carisme*; d'altres em sembla que abusen del sentit del mot; *carismàtic*. *Encarir* [fi S. XIV, Eiximenis]; *encariment*; *encarit* i *encaridament*; *encarida*.

Cartenir [Llull]: «per honrar Déu e *car tener*», *Obr. Rim.*, 505; altres vegades ho emprà amb inversió dels termes: «molts dies stigueren los missatgers en aquell ciutat, abans que poguessen parlar ab lo rey: car aquell rey havia en custuma que no-s lexava veer mas a tart, e per significança de noblesa, *tenia-s car*», *Merav.*, *NCl.* II, 124. *Carvendre* [Jaume I, *Desclot*]: «e del nostre pesar devets vós haver part, que axí com hauríets part del nostre bé, axí devíets haver part del nostre dan e de la nostra onta: per què-us prech e-us man, per la seynoria que jo he sobre vós, que-us pes, e que m'o aydets a venjar, car nostre cor és que-ls o *carvenam* --- que pus ells me donen raó que vinga sobr éls, --- sapiats que ab la voluntat de Déu, que-ls o *carvendrem* règeu e fort», Jaume I, § 364, Ag., p. 383. També es troba algunes vegades *carcomprar*, en sentit oposat.

CARA, es creu generalment que ve del gr. *καπα* 'cap', origen incert per la diferència del significat i pel fet que aquest mot no pertanyia al grec ordinarí, ço que fa dubtar entre suposar-li una etimologia indoeuropea afí a aquest mot grec però d'una llengua pre-romana, i atribuir-lo tanmateix al grec, cosa potser més acceptable, admetent que n'abusés l'argot dels militars romans, i que d'aquest vagi passar al llatí vulgar. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull, *VidesR*.

«En lur *cara* foren colors de blanc e de vermell», *Blanq.* (*NCl.* II, 93.26); de nou ibid. II, 259.21. «Que-l major miracle que Déus avia fet, en poca cosa, nuls temps, era diversitat e excellència de *cares* d'omes; cor en totz los òmens qui foren, del comensament del món ensà --- no-s porien dos òmens atrobar qui les *cares* d'éls, per totes coses, fossen semblans, e en aquesta tan petita *cara* Déus totz los sens del cors